

بررسی تطبیقی سبک باروک بر معماری دوره قاجار

المیرا بابالو

دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، اهر، ایران (elmira.babalo@gmail.com)

چکیده

حکومت شاهان قاجار در ایران و سلطنت لویی‌ها در فرانسه دو دوره مورد توجه در تاریخ معماری این دو کشور است. معماری فرانسه در دوره لویی سیزدهم و چهاردهم در اوج درخشش خود در سبک باروک بود. تأثیرات این سبک توسط افراد فرنگ رفته و به ویژه ناصرالدین شاه در تزیینات معماری ایران وارد شد. کاخ‌ها و عمارت‌های بسیاری به خصوص در دوره سلطنت ناصرالدین شاه ساخته شد که هر یک با ترکیبی کم نظیر سعی در نمایش قدرت و عظمت صاحبان خود داشتند.

مولفه‌های بسیاری در بناهای قاجار از جمله گچبری و نقاشی وجود دارد که قابل مقایسه با تزیینات داخلی معماری فرانسه به سبک باروک است. هدف اصلی این پژوهش شناخت و تحلیل تزیینات کاخ‌ها دوره ناصرالدین شاه قاجار با تطبیق تزیینات کاخ‌های سبک باروک فرانسه است. شیوه تحلیلی، توصیفی با استفاده از جمع آوری اطلاعات از طریق منابع و اسناد کتابخانه‌ای و تحقیق میدانی از کاخ‌ها و عمارت‌های قاجاری در این پژوهش انجام شده است. در هنر قاجار علاوه بر باروک و روکوکوی فرانسوی، روسیه، انگلستان و آلمان نیز دخالت داشتند. بنابراین دوره قاجار تحت تأثیر سبک‌های اروپایی آثار هنری خود را خلق کرد.

واژه‌های کلیدی: تزیینات معماری - معماری قاجار - سبک باروک

۱- مقدمه

تأثیرپذیری از هنر سایر تمدن‌ها همواره در تاریخ هنر هر ملتی وجود دارد، در هنر ایران نیز نمونه‌های تاریخی این تأثیرات را از دوره هخامنشی می‌بینیم که هنر معماری خود را با وجود این تأثیرات به سبکی ایرانی ارائه دادند. شاهان ساسانی نیز در طول سلطنت خود به دنبال ایجاد یک امپراطوری قدرتمند به تقلید از شاهان هخامنشی بودند. پس از آن معماری ایران در دوره صفوی به اوج خود رسید.

فرانسه نیز همانند سایر کشورهای اروپایی میزبان سبک باروک در قرن هفدهم شد و با ذوق هنری لویی چهاردهم آن را به سبک خاص خود ارائه داد. البته بسیاری از محققان و هنرمندان فرانسوی هنر معماری قرن ۱۷ و ۱۸ را زیرمجموعه سبک باروک نمی‌دانند، گاردنر نیز در کتاب هنر در گذر زمان «سبک فرانسوی شده باروک در فرانسه را گلاریسیسیم می‌نامد» (گاردنر، ۱۳۷۰) شاید به همین علت است که بسیاری از پژوهشگران، هنر قاجاری را دنباله رو کلاسیسیسم می‌دانند.

فرانسه در آغاز قرن هجدهم به سوی سبک دیگری به نام روکوکو پیش رفت و فضاهای داخلی معماری خود را با تزیینات این سبک آراست که همزمان با ورود سبک باروک به معماری روسیه بود، لازم به ذکر است که روسیه نیز باروک را به شیوه خاص خود ارائه داد. باروک که از قرن هجدهم در اروپا آغاز شده بود تا اواخر هجدهم در معماری فرانسه و البته روسیه و سایر کشورهای اروپایی دیده می‌شد و زمینه‌ای برای سبک‌های قدرتمند بعدی از جمله نئوکلاسیسیسم و معماری مدرن فراهم کرد.